

CSOÓRI SÁNDOR:

Futás a ködben

Az irodalom egyedisége a valóság és az igazság leghűbb ábrázolásában, leképezésében rejlik. Mindebben pedig társa a nyelv, amelyen keresztül és egyszersemind amely által a világot értelmezzük.

Az irodalom létének alapját, valóságkonstruálását e Csoóri-költemények révén hatványozottan is megtapasztalhatjuk, ugyanis a kötet versei *jelenvaló* világunkat szemlél(tet)ik a metaforikus nyelv könnyed hajlékonyságával, a kiábrándult, „egyedül hagyott”, élete novemberét élő költői én perspektívájából. E költői pozícióban rezignált hang szól a teljességét elvesztő világhoz(/-ról). E hiányvilág érzékeltetése

gyakran a halmozás, illetve a fokozás alakzatával párosul („se láng, se szó, se örült szerelem” – *Minden kisebbedik*), jelezve a vákuumot, amely betöltésre vár. Illúziószettett, elégikus kifejezőmódja társra talál a költői képek szintjén is.

Metaforikus nyelvéhez kötetkezdő verse az irányadó: „Lehet, hogy edzett vértanúként régi / sebeinkbe csak ma halunk bele? / Azt hallom: lesz ecet és szivacs bőven – / de harmadnapon vajon föltámadunk-e?” (*Nagypénteki aggodalom*) A kötetet a bibliai

nagypéntek Golgota-történéseinek motívumai szövik át, melyek nemcsak helyzetünkre vetítve értelmezik a jelen, hanem magukon viselnek egyfajta kételkedő várakozást is a jövőre vonatkozóan: várakozást a megváltásra, hogy „fölvöltsön egy farkas”. A képtel a megváltó és megváltásra méltó egyén hiánya miatt lép fel.

A világ romlottságát az egyes ember természetes ösztöneitől, ítélőképességétől, valóságglátásától való megfosztottsága indokolja. A feltámadásra való várakozás összekapcsolódik az elmúlásra várakozó költői énnel. Az e

két síkon történő „megújulás-várast” a lírai én kapcsolja össze, ő képviseli a jelen értelmezőjét, felismerőjét. Ez az egységesített várakozás teszi homogénné a kötetet. A megújulást kívánó belső világ az ősz és a tél formájában ölt testet,

mintegy az elégikus hangnem és a változást megelőző elmúlás archetípusaként. A természet, az objektív valóság válik a szubjektív érzések közvetítőjévé, s egyben az emlékezés mozgatójává. A versbeszéd a személyes életút tükrében szövődik. Ezen a rezignált prizmán keresztül a múltba fordulás, az emlékezés – ifjúságra, szerettekre, személyes és nemzeti sorspillanatokra – befolyásolja a versek idősíkjait. A kötet megszólalás módjára a múlt idő jellemző, csak az bír értékekkel, ami a múltban történt:

„Bennem csak az él, ami volt, / az igaz csak, ami már nem lesz. / Az őszi nap is úgy jön elé, / mint kedves nővér egy beteghez.” Azonban a múlt felé fordulás is fájdalmas hangvételű, a lírai én ugyanis a békétlenségtől és háborúskodástól, a szürke, ködös, fakó mindennapok értéktelenségétől terhes jelenen keresztül szemléli, amely minduntalan beárnyékolja azt.

A pólusaiból kifordított világban az emberek elvesztették képességüket, hogy értelmezzék a világot. E helyzetkép megjelenítője a kötet címét adó köd. A valóság csak töredékesen fogadható be az ezt felismerő alkotó számára is. A költői én „Ködöt, homályt, [...] a végtelenből szürke foszlányt” lát csak. E szellemi ködben meghallgatást nem találó jajszókká válnak a költemények, az alkotás céltalan futás. E céltalanságot, a maradandóság megkérdőjelezését a cikluscímek is kifejezik: *Írá-sok a falra, Himnusz-t írni a porba, Versek egy elvesztetnek hitt füzetből, A kóbor elégiák útján*.

Míg a totálist a részleges váltotta fel, a hitet a kétely, a nyárt az ősz, a jelent a múlt és az emlékezés, addig Csoóri költészete éppen ezekből az illúzióvesztésekből táplálkozik: fut a ködben. Hagyjuk mi is, hogy versei a ködbe csalogassanak és futásra késztessenek.

FAZEKAS IBOLYA

(*Nap Kiadó, Budapest, 2005,*
120 oldal, 1950 Ft)

MARSALL LÁSZLÓ:

Holnapután?

Marsall László Kossuth-díjas költő legújabb kötete erős felütéssel indít. Holnapután? – teszi fel a (költői?) kérdést, a kötet tehát a versek és a cím feszültségére (is) épül. Temporális „játék”, amely a jövőbe helyezi a költészetet, lehetősége(ke)t ír, nem megoldást. Nem a profetikusan hang, hanem az alázatos szemlélődés vibrál a Marsall által teremtett térben. „Holnapután birkózzam holnapot?!?” – hangzik a látszólag reménytelen szólam (*Hölgyválasz*), a kötet címe orgonapontként szervezi meg az opust. Nyolc ciklus – nyolc kísérlet – nyolc hang – nyolc lehetőség.

HOTEL „MITTEL-EURÓPA” – a hely, ahol vagyunk. Dichtung és Wahrheit csodás összeforrása, egyszerre profán életünk színhelye, és szálló, amelyben megszállunk (néhány időben fájó, de elkerülhetetlen) kötelesség. „Az ebédlői asztal rendezett. / idült üdülő mind alanyeset, / többsen házások virág-ékezet, / ez: emlékezet, amaz: képzelet.” Ahol az identitás keresésének alapidokumentuma a „Haszon” című lista (*Helyzetjelentés újjév napján [2004]*), mely versben a költői én lerombolja az időt, a delikát világot. E(gy) térben létezik a szabadsággal telt Petőfi-tüdő, a nemzeti zászló (amelyből kivágattatott az idegen hatalom) és a Sztálin-huszárok.